

Jmenný rod

Gramatický jmenný rod

- gr. rod: maskulinum, femininum, neutrum,

- **vlastní kategorie** pouze u substantiv, záležitostí **shody** (kongruence) se substantivem u ostatních jmen

- **slovní druhy s kategorií gramatického rodu:** substantiva, adjektiva, většina zájmen a ohebných číslovek, u sloves – slovesné tvary přičestí, tvary přechodníků

- **vyjádření gr. rodu:** souborem gr. koncovek (v celém paradigmatu)

- **funkce gr. rodu:** slouží ke třídění jmen a přiřazování k určitému typu deklinace

- **vznik gr. rodu:** vznikl aplikací přirozeného rodu na neživotné substance

- **kolísání v gr. rodě:**
  - a) M x F: zakončení na: *-l, -z, -j, -c*, např. *kyčel, rez, esej, (Olomouc)*
  - b) M x F x N: *rukojmi*
  - c) dvojrodost vyjádřena zakončením: *brambor – brambora*, ale spisovně jen *okurka* atd.

Přirozený (biologický) rod

- je odrazem reality, označuje **jedince mužského a ženského pohlaví**, případně absenci přirozeného rodu (názvy mláďat)

- **existuje** u názvů **osob** a některých názvů **zvířat** (ne u rostlin)

- **rod přirozený a gramatický nelze směšovat**

- **rozdíly v přirozeném rodě lze vyjádřit:**
  - a) lexikálními prostředky
  - b) slovotvornými prostředky
  - c) syntaktickými prostředky /shodou/

- některé **názvy osob** rodové protějšky netvoří: např. **názvy povolání** (*horník, montér*); **jména vespolná**: *lenoch, miláček, potvora, trdlo, ...*)

- některé **názvy zvířat** rod. protějšky netvoří: *papoušek, kukačka, zmije...*

- **souborná pojmenování**: jedno pojmenování pro všechny rody: *člověk, kur, rodič, sourozenec*,
souborný význam může získávat jeden člen dvojice: *holub, liška, pes* apod.